نامه به سردبیر

ارزیابی فناوری های پشتیبانی و مدیریتی در حوزه سلامت؛ دشوار اما تأثیرگذار

نشریه پایش
سال سیزدهم شماره ششم آذر ـ دی ۱۳۹۳ صص ۶۶۶-۶۶۵
تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۳/۷/۲۰
[نشر الکترونیک پیش از انتشار-۱۳۹۳/۷/۲۹]

سردبیر محترم

استفاده از فناوری‌های نوین سلامت علی‌رغم فواید زیادی که دارد، تبعات خاص خود را نیز بدنبال داشته و نظام های سلامت را با برخی چالش‌ها مواجه نموده است. با توجه به محدودیت منابع در بخش سلامت، تصمیم‌گیری‌ها به خصوص انتخاب فناوری های گران قیمت می‌بایست با دقت کامل و بر اساس شواهد انجام گیرد. بنابراین ضروری است که فناوری‌های نوظهور سلامت به درستی مورد ارزیابی قرار گرفته و به طور کارآمد و اثربخشی برای مراقبت‌های سلامت بکار گرفته شوند. برای تحقق این هدف، بسیاری از کشورهای دنیا تلاش نموده‌اند تا برای ورود و استفاده منطقی از این فناوری‌ها ساز وکارهایی را بیندیشند تا از یک سو بتوانند هزینه‌ها را کنترل کنند و از سوی دیگر از ورود فناوری‌هایی که ایمنی و اثربخشی آنها پایین است جلوگیری کنند[۱]. یکی از مهمترین روشهایی که به این منظور در بسیاری از کشورهای پیشرفته متداول است، "ارزیابی فناوری سلامت" است[۲].

ارزیابی فناوری سلامت (Health Technology Assessment)، فعالیتی بین رشته‌ای است که به طور سیستماتیک عملکرد فنی، ایمنی، اثر بخشی بالینی، هزینه اثربخشی، پیامدهای سازمانی، پیامدهای اجتماعی، ملاحظات حقوقی و اخلاقی یک تکنولوژی سلامت را بررسی می‌کند[۳].

ارزیابی فناوری سلامت به عنوان یکی از ابزارهای کلیدی تصمیم‌گیری و اولویت بندی، در اغلب کشورهای در حال توسعه هنوز مفهومی جدید می‌باشد، ولی با سرعت در حال گسترش است. سازمان جهانی بهداشت نیز تقریباً از دو دهه قبل تاکید زیادی بر ارزیابی فناوری سلامت داشته است. شکل‌گیری سازمانهای متولی HTA در کشورهایی نظیر مالزی، فیلیپین، تایلند، چین و پاکستان خود گواهی است بر این که مقوله ارزیابی فناوری سلامت درکشورهای مختلف از جمله درکشورهای در حال توسعه روند رو به رشدی دارد[۴]. قطعاً در این کشورها، تا ایفای مناسب نقش نظام‌های ارزیابی فناوری‌های سلامت راه زیادی باقی مانده است و در این خصوص، پایش نحوه فعالیت این نظام‌ها می‌تواند به این مهم کمک نماید. یکی از موارد قابل توجه در ارزیابی عملکرد چنین نظام‌هایی، تعیین میزان ورود و نحوه پوشش تمامی حیطه‌های موضوعی فناوری می‌باشد. در حالی که تاثیر و اهمیت فناوری‌های پشتیبانی، سیستم‌های سازمانی و مدیریتی می‌تواند بسیار زیاد باشد. قطعاً پیاده‌سازی مناسب یک سیستم پشتیبان یا سیستم مدیریتی می‌تواند زیرساخت‌های مناسبی در بخش سلامت جهت بکارگیری سایر فناوری‌ها ایجاد نموده و تاثیرات به مراتب بیشتری از خود بر جای گذارد.

در ایران طی سالهای اخیر در حوزه ارزیابی فناوری‌های سلامت، اقدامات ارزشمندی صورت گرفته؛ اما مرور شواهد نشان می‌دهد که عمده پروژه‌های انجام شده، در زمینه ارزیابی فناوری‌های تجهیزات پزشکی و دارو بوده است. شواهد در برخی کشورهای دیگر نظیر هند نیز نشان می‌دهد که اکثریت پروژه‌های ارزیابی فناوری سلامت انجام شده در این کشور در مورد فناوری‌های تجهیزاتی انجام شده، اما پروژه‌های جدید در حال اجرا در این کشور علاوه بر تجهیزات، به وضوح به سمت روشهای تشخیصی، غربالگری‌ها و فناوریهای پشتیبانی (پرونده الکترونیک سلامت) سوق داده شده‌اند.

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-12]

[DOR: 20.1001.1.16807626.1393.13.6.2.8]

کشورهایی نظیر مالزی، سابقه بیشتری در ورود پروژه‌های ارزیابی فناوری سلامت به حوزه‌های مدیریتی داشته و لیست پروژه‌های انجام شده در آنها علاوه بر روش‌های غربالگری، فناوری‌های مدیریتی را نیز در بر می‌گیرد. به نظر می‌رسد ورود پروژه‌های ارزیابی به چنین فناوری‌هایی، زمان بر و بطئی می‌باشد. جهت تسریع حرکت به سمت انجام پروژه‌های ارزیابی فناوری سلامت در حوزه‌های فناوری‌های پشتیبانی و مدیریتی در کشور، اشاره به دو نکته راهگشا به نظر می‌رسد. نکته اول مربوط به دانش تخصصی انجام چنین پروژه‌هایی در کشور است. دانش انجام مطالعات ارزیابی فناوری سلامت در کشور محدود است و این محدودیت دانش بخصوص در مورد نکات فنی پروژه‌های ارزیابی فناوری سلامت مرتبط با فناوری‌های پشتیبان و مدیریتی جدی‌تر به نظر می‌رسد. جهت بهبود این نقیصه پیشنهاد می‌شود که بصورت عمیق‌تری در کشور بر روی ارزیابی این نوع فناوری‌ها کار شده و نکات فنی خاص انجام مطالعه بر روی این فناوری‌ها جمع آوری و منتشر گردد. نکته دوم، مرتبط با فرایند انتخاب عناوین پروژه‌های ارزیابی فناوری سلامت در فراخوان‌های کشوری می‌باشد. در این رابطه، کلیه عناوین مدنظر ذی‌نفعان عمده شامل دفتر مدیریت و هماهنگی امور بازرگانی، کمیته تدوین دارو معاونت غذا و دارو، سازمان بیمه خدمات درمانی، سازمان بیمه تامین اجتماعی، شرکت‌های خصوصی در بخش دارو و تجهیزات پزشکی، مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی و مرکز توسعه شبکه و ارتقا سلامت جمع آوری و در کمیته کشوری ارزیابی فناوری سلامت مورد بررسی قرار گرفته و اولویت‌بندی می‌شوند. در این فرایند مهمترین مشتریان نظام ارزیابی فناوری سلامت، شورای بررسی و تدوین دارو و دفتر مدیریت و هماهنگی امور بازرگانی مطرح شده و متخصصان حوزه فناوری‌های پشتیبانی و مدیریتی نقش چندانی در این فرایند بازی نمی‌کنند. بدون شک حضور پر رنگ‌تر ذینفعان مرتبط با فناوری‌های پشتیبان و مدیریتی، در طرح مشکلات و نیازها و در نهایت معرفی عناوین پروژه‌های ارزیابی مرتبط، می‌تواند بسیار تاثیرگذار باشد. لذا پیشنهاد می‌گردد ذیفعان مربوط به فناوری‌های مدیریتی و پشتیبان، بیش از پیش در فرایند انتخاب عناوین پروژه‌ها جهت فراخوان، درگیر شوند تا در هنگام طراحی مشکل و بیان مساله، مشکلات مربوط به این فناوریها نیز بصورتی جدی تر بیان شده و به تدریج این نوع فناوریها هم در لیست پروژه‌های ارزیابی فناوریهای سلامت جای خود را پیدا کنند.

منابع

1. Dehnavieh R, Maleki MR, Rashidian A. Challenges of determining basic health insurance package in Iran. Payesh 2011; 10: 273-283
2. Boos N. Health care technology assessment and transfer. European Spine Journal 2007; 16: 1291-92
3. Velasco M and et al. Best Practice in undertaking and reporting health technology assessments, International Journal of Technology Assessment in Health Care 2002; 18: 361-422
4. Goodman C.S. Introduction to health technology assessment. The Lewin Group. 2014. Available at: http://www.nlm.nih.gov/nichsr/hta101/HTA_101_FINAL_7-23-14.pdf. Accessed Oct 20, 2014

با تقدیم احترام

رضا دهنویه: قائم مقام پژوهشکده آینده‌پژوهی در سلامت و عضو کمیته علمی ارزیابی فناوری سلامت، وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی، تهران، ایران
سارا قاسمی: دانشجوی ارشد ارزیابی فناوری سلامت دانشگاه علوم پزشکی کرمان، کرمان، ایران

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1393.13.6.2.8]